

Sygn.akt III AUa 1154/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 kwietnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bożena Szponar - Jarocka (spr.)

Sędziowie: SA Marek Szymanowski

SO del. Elżbieta Rosłoń

Protokolant: Emilia Janucik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 kwietnia 2016 r. w B.

sprawy z odwołania H. K.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o ustalenie istnienia obowiązku rolniczego ubezpieczenia społecznego

na skutek apelacji wnioskodawcy H. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Ostrołęce III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 sierpnia 2015 r. sygn. akt III U 278/15

uchyla zaskarżony wyrok w punkcie II i sprawę w tym zakresie przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ostrołęce, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

Sygn. akt III AUa 1154/15

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 31 marca 2015 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2013 roku, poz. 1403 ze zm.), stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego H. K. od dnia 1 lipca 2004 roku do dnia 28 lutego 2015 roku. Organ rentowy wskazał, że wyłączenie H. K. z ubezpieczenia społecznego rolników nastąpiło w oparciu o przepis art. 6 pkt 13 w/w ustawy, bowiem w okresie tym był on zatrudniony na podstawie umowy o pracę zawartej z Urzędem Gminy w T. i z tego tytułu podlegał ubezpieczeniu jako pracownik.

H. K. domagał się zmiany zaskarżonej decyzji i ustalenia, że w w/w okresie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników. Odwołujący przyznał, że od 1991 roku do końca lutego 2015 roku pracował na 1/3 etatu w charakterze kierowcy-konserwatora przy (...) M.. Podniósł jednak, że praca miała charakter dorywczy, co polegało na tym, że pracował jeden dzień na dwa tygodnie lub cały miesiąc, uzyskiwał też niewielkie wynagrodzenie. Wskazał nadto, że jego głównym źródłem utrzymania była praca w gospodarstwie rolnym.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 18 sierpnia 2015 roku zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził, że H. K. w okresie od dnia 1 stycznia 2015 roku do dnia 28 lutego 2015 roku podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego (pkt 1) oraz oddalił odwołanie w pozostałym zakresie (pkt 2). Z ustaleń Sądu I instancji wynikało, że H. K. od 1985 roku jest właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni około 5ha i z tego tytułu podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników. Odwołujący jest członkiem (...) w M. i posiada uprawnienia do prowadzenia wozu ratowniczo-gaśniczego. W dniu 1 czerwca 1989 roku między H. K. a Urzędem Gminy w T. została zawarta umowa o pracę w wymiarze 1/3 etatu na stanowisku mechanika sprzętu silnikowego OSP w M., która uległa rozwiązaniu z dniem 31 grudnia 1989 roku. Następnie między tymi samymi stronami były zawierane kolejne umowy o pracę: na okres od dnia 1 grudnia 1990 roku do dnia 31 grudnia 1990 roku na stanowisku kierowcy konserwatora w OSP M. w wymiarze 1/3 etatu i od dnia 1 stycznia 1991 roku do dnia 28 lutego 2015 roku na tym samym stanowisku. Następnie od dnia 1 marca 2015 roku H. K. i Urząd Gminy w T. zawarli umowę zlecenia, na podstawie której odwołujący wykonywał takie same czynności i w taki sam sposób, jak na podstawie umowy o pracę obowiązującej do dnia 28 lutego 2015 roku. H. K. nie powiadomił KRUS o zawarciu w/w umów. W dniu 2 marca 2015 roku złożył do KRUS świadectwo pracy za okres od dnia 1 stycznia 1991 roku do dnia 28 lutego 2015 roku wskazujące, iż był zatrudniony przez Urząd Gminy w T.. W konsekwencji Prezes KRUS w dniu 31 marca 2015 roku wydał decyzję, w której stwierdził ustanie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno - rentowego H. K. od dnia 1 lipca 2004 roku do dnia 28 lutego 2015 roku na podstawie przepisu art. 6 pkt 13 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników.

H. K. w toku postępowania przed Sądem podnosił, iż umowa łącząca go z Urzędem Gminy w T. nie była umową o pracę, lecz umową zlecenia. Odwołujący powoływał się na treść przepisu art. 5b ust. 1 w/w ustawy, zgodnie z którym rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, został objęty innym ubezpieczeniem społecznym z tytułu wykonywania umowy, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, lub powołania do rady nadzorczej, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie wykonywania umowy, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, lub pełnienia funkcji w radzie nadzorczej, pomimo objęcia go z tego tytułu innym ubezpieczeniem społecznym, jeżeli przychód osiągany z tego tytułu w rozliczeniu miesięcznym nie przekracza kwoty równej połowie minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalonego na podstawie odrębnych przepisów.

Sąd I instancji wskazał, że ze świadectwa pracy z dnia 2 marca 2015 roku, wystawionego przez Urząd Gminy w T., wynika, iż w okresie od dnia 1 stycznia 1991 roku do dnia 28 lutego 2015 roku H. K. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę. Ponieważ odwołujący podnosił, że sporna umowa była faktycznie umową zlecenia, Sąd na okoliczność sposobu wykonywania przez niego czynności przesłuchał odwołującego w charakterze strony oraz w charakterze świadka wójta Gminy T., E. M.. Z zeznań świadka oraz odwołującego wynikało, że na podstawie spornej umowy odwołujący miał obowiązek dbać o stan techniczny i sprawność motopompy i wozu bojowego używanego przez Ochotniczą Straż Pożarną w M., dokonywać przeglądu tego sprzętu, a także kierować tym pojazdem w razie wezwania do pożaru. Odwołujący w zakresie wykonywania czynności polegających na dokonywaniu przeglądu motopompy i wozu bojowego nie podlegał żadnemu pracownikowi Urzędu Gminy w T.. Odwołujący sam decydował, kiedy to będzie robił i ile czasu na to poświęci, nie podpisywał listy obecności, żaden z pracowników urzędu gminy nie wydawał mu żadnych poleceń. Świadek E. M. zeznał nadto, iż odwołujący podlegał Komendantowi (...), nadto nie tylko odwołujący jeździł tym wozem w czasie akcji gaszenia pożaru, lecz także inni członkowie OSP, którzy mieli stosowne uprawnienia. Zarówno z zeznań H. K., jak i świadka E. M. wynikało, iż odwołujący na co dzień pracował w swoim gospodarstwie rolnym, natomiast czynności konserwatora-kierowcy OSP nie wykonywał codziennie, sam decydował, ile czasu poświęci na ich wykonywanie, nie miał wyznaczonych godzin wykonywania czynności, nie podlegał też żadnemu pracownikowi Urzędu Gminy i żaden z pracowników nie wydawał mu poleceń. Mając na względzie treść powyższych zeznań, Sąd Okręgowy wskazał, że sporny stosunek prawny nie nosił cech podporządkowania ani też osobistego świadczenia pracy w sposób ciągły, gdyż wozem bojowym mogła też jeździć inna niż odwołujący osoba. Z tych względów Sąd I instancji uznał, iż sposób wykonywania czynności przez H. K. świadczy o tym, że umowa łącząca go z Urzędem Gminy w T. nie miała cech umowy o pracę, była to w istocie umowa zlecenia. Sąd I instancji zauważył

nadto, iż świadek E. M., pytany o to, dlaczego zawierano z odwołującym umowy o pracę, a nie umowy cywilnoprawne zeznał, iż taka była praktyka, gdyż inaczej nie byłoby chętnych, żeby wykonywać czynności za tak niskie wynagrodzenie na innej podstawie niż umowa o pracę. Sąd Okręgowy podniósł także, że w dniu 1 marca 2015 roku H. K. i Urząd Gminy w T. zawarli umowę zlecenia, na podstawie której odwołujący wykonywał takie same czynności i w taki sam sposób jak na podstawie umowy obowiązującej do dnia 28 lutego 2015 roku. Reasumując, Sąd I instancji ustalił, że H. K. i Urząd Gminy w T. łączyła w spornym okresie, tj. od dnia 1 lipca 2004 roku umowa zlecenie a nie umowa o pracę.

W ocenie Sądu Okręgowego, okoliczność ta nie zmienia jednak oceny co do podlegania H. K. ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od dnia 1 lipca 2004 roku do dnia 31 grudnia 2014 roku.

Zgodnie bowiem z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników - w brzmieniu obowiązującym w spornym okresie - ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu podlega z mocy ustawy rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny - jeżeli ten rolnik lub domownik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Zgodnie natomiast z art. 16 ust. 1 pkt 1 tej ustawy ubezpieczeniu emerytalno- rentowemu podlega z mocy ustawy rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny. Przepisów ust. 1 oraz ust. 2 pkt 1 i 2 nie stosuje się do osoby, która podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury lub renty, lub ma ustalone prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych (art. 16 ust. 3 tej ustawy).

Przepis art. 6 pkt 13 w/w ustawy stanowi natomiast, że ilekroć w ustawie jest mowa o osobie podlegającej innemu ubezpieczeniu społecznemu - rozumie się osobę podlegającą obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych lub objętą przepisami o zaopatrzeniu emerytalnym.

Sąd I instancji wskazał, że H. K. został wyłączony z ubezpieczenia społecznego rolników od dnia 1 lipca 2004 roku, a więc już pod rządami ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Przepis art. 6 ust. 1 pkt 4 tej ustawy stanowi, iż obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwanymi dalej „zleceniobiorcami”, oraz osobami z nimi współpracującymi, z zastrzeżeniem ust. 4.

Sąd I instancji stwierdził, że ustalenie, iż H. K. łączyła z Urzędem Gminy w T. umowa zlecenia, a nie umowa o pracę, nie spowoduje zmiany zaskarżonej decyzji w części dotyczącej okresu od dnia 1 lipca 2004 roku do dnia 31 grudnia 2004 roku. Odwołujący wykonując czynności na podstawie umowy zlecenia (a także innej umowy cywilnoprawnej o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy dotyczące umowy zlecenia) podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym w ZUS na podstawie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Tym samym w okresie od dnia 1 lipca 2004 roku do dnia 31 grudnia 2004 roku nie mógł podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników. Z tych względów Sąd okręgowy wskazał, że zaskarżona decyzja jest w tej części prawidłowa. Na marginesie Sąd Okręgowy wskazał, iż analogiczna sytuacja miałaby miejsce w razie uznania, że H. K. łączyła z Urzędem Gminy w T. umowa o pracę, gdyż zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami.

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy wskazał, że przepis art. 5b ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników, na który powoływał się H. K. został wprowadzony do ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników od dnia 1 stycznia 2015 roku, dlatego – w ocenie tego Sądu - może mieć zastosowanie do stanów faktycznych dopiero od tej daty. Z przepisu tego wynika więc, że osoby mające zawartą umowę zlecenia w okresie do dnia 31 grudnia 2014 roku podlegały ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych i ubezpieczeniu w ZUS a dopiero od dnia 1 stycznia 2015 roku mogą nadal podlegać KRUS, jeśli przychód osiągany z tego tytułu w rozliczeniu miesięcznym

nie przekracza kwoty równej połowie minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalonego na podstawie odrębnych przepisów. Z akt osobowych odwołującego wynika, iż w okresie od dnia 1 stycznia 2015 roku przychód H. K. z tytułu umowy zawartej z Urzędem Gminy w T. wynosił 470 złotych, a więc mniej niż kwota minimalnego wynagrodzenia, dlatego podlega on ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie od dnia 1 stycznia 2015 roku do dnia 28 lutego 2015 roku i w tym zakresie zaskarżona decyzja Prezesa KRUS z dnia 31 marca 2015 roku podlegała zmianie.

Z tych względów Sąd Okręgowy orzekł jak w pkt 1 sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zaś jak w pkt 2 sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

H. K. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu rażące naruszenie przepisu art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 23 października 2014 roku o zmianie ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1831) poprzez pominięcie tego przepisu przy rozpoznawaniu odwołania od decyzji Prezesa KRUS z dnia 31 marca 2015 roku.

Wskazując na powyższy zarzut skarżący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji i stwierdzenia, że H. K. w okresie od dnia 1 lipca 2004 roku do dnia 28 lutego 2015 roku podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji i umorzenia postępowania administracyjnego jako bezprzedmiotowego, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji i przekazania sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenia od prezesa KRUS na rzecz odwołującego kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna o tyle, że prowadzi do uchylenia pkt 2 wyroku Sądu I instancji.

Stwierdzić należy, że Sąd II instancji uznaje, iż H. K. zaskarżył apelacją wyłącznie pkt 2 wyroku Sądu Okręgowego, tj. w części, w której Sąd oddalił odwołanie od decyzji ZUS z dnia 31 marca 2015 roku, pomimo wskazania w treści apelacji, iż wyrok został zaskarżony w całości. Rozstrzygnięcie zawarte w pkt 1 wyroku Sądu I instancji jest korzystne dla skarżącego, bowiem zmienia ono częściowo zaskarżoną decyzję ZUS, ustalając, że w okresie od dnia 1 stycznia 2015 roku do dnia 28 lutego 2015 roku podlega on ubezpieczeniu społecznemu rolników. Także uzasadnienie apelacji wskazuje, że skarżący kwestionuje odmowę stwierdzenia podlegania przez niego ubezpieczeniu społecznemu rolników przed dniem 1 stycznia 2015 roku.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy nie wyjaśnił istoty sprawy w zakresie podlegania przez skarżącego ubezpieczeniu społecznemu rolników przed dniem 1 stycznia 2015 roku, tj. w okresie od dnia 1 lipca 2004 roku do dnia 31 grudnia 2014 roku. Zasadnie podniósł skarżący w apelacji, iż przepis art. 5b ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników, który stanowił podstawę rozstrzygnięcia Sądu I instancji zawartego w pkt 1 wyroku, znajduje zastosowanie także do stanów istniejących przed dniem 1 stycznia 2015 roku. Zgodnie z przepisem art. 5b ust. 1 w/w ustawy rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, został objęty innym ubezpieczeniem społecznym z tytułu wykonywania umowy, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, lub powołania do rady nadzorczej, podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie wykonywania umowy, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, lub pełnienia funkcji w radzie nadzorczej, pomimo objęcia go z tego tytułu innym ubezpieczeniem społecznym, jeżeli przychód osiągany z tego tytułu w rozliczeniu miesięcznym nie przekracza kwoty równej połowie minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalonego na podstawie odrębnych przepisów. W myśl natomiast przepisu art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 23 października 2014 roku o zmianie ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 roku, poz. 1831), obowiązującego od dnia 1 stycznia 2015 roku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie wydaje decyzji o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników za okresy podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, przypadające przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy osobom, które spełniały

warunki określone w art. 5b ustawy zmienianej w art. 2. Przepis ten umożliwia zastosowanie przepisu art. 5b ust. 1 w/w ustawy do stanu istniejącego przed dniem 1 stycznia 2015 roku.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd Okręgowy zbada, czy w okresie od dnia 1 lipca 2004 roku do dnia 31 grudnia 2014 roku H. K. wykonywał pracę na rzecz Urzędu Gminy w T. na stanowisku kierowcy-konserwatora przy (...) M. w reżimie pracowniczym (art. 22 § 1 k.p.), czy też umowa łącząca strony nosi cechy umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z k.c. znajdują zastosowanie przepisy dotyczące umowy zlecenia (art. 750 k.c.). Z akt osobowych skarżącego wynika, że był on zatrudniony w w/w spornym okresie w Urzędzie Gminy w T. na stanowisku konserwatora kierowcy OSP w wymiarze 1/3 etatu na podstawie umowy o pracę. Podkreślić trzeba, iż wymagający ponownego zbadania okres zatrudnienia skarżącego obejmuje ponad 10 lat. Z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych wynika, że na przestrzeni tego okresu zmianom ulegał wymiar czasu pracy skarżącego. Wyjaśnienia wymaga w szczególności zakres prac wykonywanych przez H. K. pod kątem tego, czy prace te skarżący wykonywał, będąc podporządkowany poleceniom pracodawcy, czy praca była przez niego świadczona stale, w narzuconym czasie i czy istniał wymóg świadczenia tej pracy przez niego osobiście. Wskazać w szczególności należy, iż z pisemnego zakresu obowiązków kierowcy konserwatora OSP wynika, że do obowiązków skarżącego należało dokonywanie codziennej obsługi sprzętu silnikowego, stanowiącego wyposażenie jednostki OSP. Ponadto zadaniem Sądu będzie ustalenie czy w skład wynagrodzenia odwołującego wchodziły składniki płacy typowe dla stosunku pracy takie jak nagrody, premie oraz świadczenia typu nagrody jubileuszowe.

Sąd Okręgowy ustali, jaki rodzaj stosunku prawnego łączył w spornym okresie skarżący i Urząd Gminy w T. po ponownym przesłuchaniu w charakterze świadka wójta gminy T. E. M., przesłuchaniu w charakterze świadków prezesów OSP J. M. i Z. M., ponownym przesłuchaniu w charakterze strony H. K. oraz dokonaniu analizy dokumentów z akt osobowych skarżącego i znajdujących się w aktach ZUS.

W razie zaś ustalenia, że strony były związane umową cywilnoprawną, do której znajdują zastosowanie przepisy dotyczące umowy zlecenia, Sąd I instancji ustali, jakiej wysokości wynagrodzenie uzyskiwał skarżący na przestrzeni spornego okresu i oceni, czy przychód osiągany z tytułu tej umowy w rozliczeniu miesięcznym nie przekraczał kwoty równej połowie minimalnego wynagrodzenia za pracę. W konsekwencji zaś Sąd Okręgowy oceni, czy przepis art. 5b ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników znajduje zastosowanie do sytuacji skarżącego w spornym okresie.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

A.K.